

הוריות יב

עניין: סימנים דראש השנה

מהרש"א ח"א

ולכן לא צעי מעיין וק"ל: מאן דבעי למידע אי מסיק שתא כו'. יש לדקדק בדברי המאמר הזה מעיקרה אמר האי מאן דצעי למידע אי מסיק שתא אי לא כו' וצעיה לא קאמר רק חלוקה הראשונה דהיינו אי משך נהוריה נידע דמסיק שתא ולא קאמר חלוקה השניה דאי לא משך נהוריה לא מסיק שתא וכן צעיי למידע אי מכלל אי לא ליריב כו' לא קאמר אלא אי שמין ושפיר מכלל לא קאמר אי לא שמין ושפיר לא מכלל וכן צעיי למידע אי חזר ואחי לציתיה כו' לא קאמר אי לא חזי צצואה דצצואה דלא אחי לציתיה ויש להשיב צוה משום דלכאורה בכל זה יש צו משום לתא דניחוש ומאיזה טעם יהא מותר בכל אלו טפי מפתי נפלה מפי מקלי נפלה מידי צבי כו' כדאמרין פרק ד' מיתות יא' וכבר נדחקו המפרשים בכל זה ואענה חלקי גם אני מהידוע כי הטוב הוא צא ממנו ית' צ"ה אצל הרע אינו יורד מן השמים אצל עונו של אדם הוא מסלק מדת טובו ית' צ"ה מעצמו כמ"ש כי עונותיכם הבדילו ציני לצניכם ולזה הטוב הצא ממנו ית' צ"ה בהחלט כמ"ש לא יראה מדה טובה מפי הקצ"ה וחזרה וכו' אצל הרע אינו צא בהחלט כי אפשר שישתנה כמ"ש יב' צרבי חנינה שלא היה יכול המכשף להזיקו משום דנפיש זכותיה שנאמר אין עוד מלבדו ולזה הנותן לעצמו סימן דבצר מה לטובה אין זה ניחוש אלא סימן טוב שיצא לו ממנו ית' צ"ה אצל הנותן לעצמו סימן דבצר מה בהפך זה ולרע לו הרי זה ניחוש שתולה שיצא הדבר בהחלט ואינו כן דברחמי שמיא אפשר שישתנה וכל הני דנקט בהך צרייתא דפ"ד מיתות דהוי ניחוש כגון פתי נפלה מפי וכו' הן ניחוש לרעה לו ולזה אמר האי מאן דצעי למידע אי מסיק שתא אי לא וכו' לא צעי למימר אי לא מסיק שתא אלא דה"ק אי לא דהיינו דא"נ לא משך נהוריה לא ידע אי מסיק שתא אי לא וכאילו לא עשה כלום דלא יסמוך צניחוש לרעה ולזה צעיה לא קאמר אלא דאי משך נהוריה מסיק שתא וזה שנותן לעצמו סימן לטובה דשרי שהוא דבר הצא ממנו יתצרך בהחלט אצל לא קאמר אי לא משך נהוריה לא מסיק שתא דזה היה ניחוש (דאם כן) [דא"נ] לא משך נהוריה אפשר דמסיק שתא דלרעה לא צאה ממנו יתצרך צ"ה ואפשר שישתנה צום זכות וכן צאי מכלל אי לא היינו ידיע דמכלל בהחלט ואי לא היינו דלא ידע כאילו לא עשה כלום ולכן צעיה לא נקט אלא אי שמין ושפיר מכלל אצל אי לא שמין אפשר דמכלל ואפשר דלא מכלל ולא ידע כלום וכן יש לפרש צאי חזר לציתיה אי לא דהיינו אי לא ידע ולכן לא נקט אלא אי חזי צצואה וכו' אצל אי לא חזי צצואה דצצואה לא ידע כלום והענין מבוחר דצעשה ימים אלו נגזר על האדם מי יחיה ומי ימות מי יעשר ומי יעני מי ינוח ומי ינוע ומי יסקט וכו' ולזה כי הנר הוא נשמת אדם ואם יראה דמשך נהוריה יהיה לו לסימן טוב שיחיה ומסיק שתא וכן אי שמין תרגומא יהיה לו לסימן טוב דמכלל צעסקו ויתעשר וכן אי חזי צצואה דצצואה וכו' כי האל יתצרך צ"ה הוא נותן מלאכיו לשמרו בכל דרכיו כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך וגו' והן הן כלו של אדם וז"ל כ"ל יג' סר כלם מעליהם וה' אחנו אמר כי כל אומה יש לה שר צשמים שהוא מגינם וללם וכבר סר הקצ"ה אותם מעליהם דאין הקצ"ה מפיל אומה עד שהוא מפיל שר שלהם ואל תאמרו כי גם אנו אין לנו שר כי אין מול לישראל הנה וה' אחנו כמ"ש יד' צלל שדי יתלונן דעולם ומלואו שלו לזוה את מלאכיו לשמרו ולזה אי חזי צצואה וכו' שהוא לסימן טוב על שמירת מלאכיו דדרך כמ"ש הדר ואחי לציתיה צלי שום פגיעה רעה אצל בהפך לא קאמר דגם אם לא ימשך נהוריה אפשר שיחיה וגם אם לא שמין אפשר שילחיו נכסיו וגם אם לא חזי צצואה וכו' אפשר דהדר ואחי לציתיה דצצואה ומעשים טובים שצאלו עשרה ימים יתכפר לו עונו להשתנות מזלו הרעה לטובה ודו"ק טו': אמר אביי השתא

מהר"ל באר הגולה באר השני

בפרק ג' דהוריות (י"ב, א') אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל למיכל בריש שתא קרא ורובי' כרתי וסלקא ותמרי. גם דבר זה מצאתי שהם תמהים מפני שנראה להם שהם ניחוש. ודבר זה אינו, שאם כן יהיה מעשה אלישע ומעשה ירמיה ענין ניחוש, וזה שירמיה ציוה לברוך בן נריה (ירמי' נ"א) והיה בכלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו' וכן ענין אלישע (מלכים ב', י"ג) בהניח זורעו על הקשת ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם ונאמר שם ויקצוף איש האלקים ויאמר להכות חמש או שש פעמים או הכית ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה ארם, ולא היה ענין אלישע וירמיה ח"ו ניחוש. והנה דבר זה הוא סימן ואות להיות נגמר הדבר. ודבר זה ביאר הרב הגדול הרמב"ן ז"ל המקובל האלקי אשר אליו לבד נגלו תעלומות חכמה וסודי התורה, וכתב בפ' לך לך וז"ל ודע כל גזירת עליונים כאשר תצא הגזירה אל פעל הדמיון תהי' הגזירה מקיימת עכ"פ, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואתם כמאמר ירמיה לברוך והיה בכלותך וגו' וכן ענין אלישע בהניחו זורעו על הקשת ויאמר אלישע ירה וגו' ולפיכך החזיק הקב"ה לאברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בורעו והבן זה היטב עכ"ל הרב הגדול. ודברים אלו הם ברורים. ומעתה תדע להבין דברים אלו, כי הדבר הזה הוא חכמה נפלאה לעשות לגזירה עליונה דמיון וסימן למטה, כדי שתצא לפעל הטוב ותהי מקיימת הגזירה לטוב לכך ראוי לעשות סימן ודמיון כמו שתמצא שעשו הנביאים, וזהו ענין הדמיון למכלי בריש שתא דברים שיש בהם סימן טוב כדי שתצא הגזירה לפעל ואז תהי' הגזירה הטובה מתקיימת. ואין בזה ניחוש רק היא הכנה שתצא הגזירה לטובה. והיינו דאמר השתא דאמרת סימנא מילתא, כי הוא מילתא לענין זה שעל ידי סימן תצא הגזירה לפעל הטוב, ודברים אלו נעשים ויקרים מפז וכל חפצים לא ישוו בהם.